

Відгук
офіційного опонента, кандидата філологічних наук,
доцента Поляруш Ніни Степанівни
про дисертацію Осяк Світлани Вікторівни
«Творчість Миколи Вороного в контексті модерністського
дискурсу»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.01.01 – українська література

Творчість Миколи Вороного, талановитого поета, публіциста, перекладача, літературного критика, театрального і громадського діяча, теоретика і практика модернізму гідна бути об'єктом сучасного літературознавчого осмислення. Адже кожне покоління читачів має право на власне прочитання навіть класичних творів, а не тільки зразків так званої масової літератури минулих епох. Варто зазначити і те, що процес переосмислення творчості митців, які зазнали викривлених, заідеологізованих, нерідко вульгарно-соціологізованих інтерпретацій, торкнувся і Миколу Вороного – зacinателя української модерністичної естетики. Аналіз наукових праць про життя та творчість Миколи Вороного засвічує те, що головну увагу дослідники зосереджували на висвітленні біографічних фактів, аналізу текстів, оминаючи концептуальні засади творення письменником образної системи творів, естетичної специфіки його лірики, її жанрово-стильового ромайття, філософії письменника і філософії його творчості. Тому говорити про належне осягнення творчості Миколи Вороного не доводиться, доки вичерпно не буде досліджено основні загальнолюдські універсалії, що лежать в основі його мистецького мислення. Наразі існує потреба всебічного осмислення творчої індивідуальності митця, визначення його ролі в утвердженні модернізму в українському письменстві початку ХХ століття.

Отже, тема літературознавчої праці Світлани Осяк, безперечно, є актуальною, а сама дисертація заслуговує уваги дослідників. Як зазначається у дисертації: «вперше на основі аналізу художньої спадщини Миколи Вороного з'ясовано джерела художнього світогляду, естетичні та культурні засади творчості митця, обґрунтовано естетичну цінність поетичних текстів, оригінальні художні знахідки автора в контексті модерної стилетворчості початку ХХ століття».

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами.

Рецензована дисертація виконувалась як складова частина комплексного і науково-дослідного проекту «Проблема традицій і новаторства в художній літературі» кафедри історії української літератури і компаративістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Основний зміст дисертації відповідає навчальним планам і навчальним програмам Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка.

Дисертація Світлани Осяк базується на вагомих теоретичних, історико-літературних, культурологічних, філософських працях українських та зарубіжних учених. Таким чином, список використаних джерел є репрезентативним, він налічує понад 250 позицій. Як позитивне, хочемо відзначити активне послугування авторкою роботи матеріалами Відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, епістолярною спадщиною окремих письменників.

Методи дослідження у дисертації цілком адекватні поставленим у роботі меті і завданням: системний підхід до аналізу, в якому реалізовано біографічний, літературно-критичний, історико-генетичний, контекстуальний і компаративний методи інтерпретації творів; оправданими є у процесі аналізу символіки антропологічний підхід та окремі елементи психоаналізу, рецептивної естетики.

Наукова новизна роботи полягає у розкритті літературно-критичної рецепції і творчості Миколи Вороного як наукової проблеми; з'ясуванні

джерел художнього світогляду, естетичних та культурних зasad його творчості; обґрунтуванні естетичної цінності поетичних текстів, дослідження системи символів, у з'ясуванні соціо-психологічних домінант як підгрунтя структурної, семантичної і стильової семантики творів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, підрозділів із висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Така структура зорієнтована на послідовне, чітке, вивірене розгортання наукової думки, передбачає панорамність, універсальність.

С. Осяк окреслила актуальні теми дослідження до дослідження генези та розвитку модерністської поезії Миколи Вороного, його театрознавчої, епістолярної та публіцистичної спадщини, сформувала мету й завдання роботи, визначила об'єкт, предмет дослідження, його теоретико-методологічну основу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, форми апробації та відомості про структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Літературно-критична й теоретична думка про життєтворчість Миколи Вороного» дисертантка звертається до теоретико-методологічного аспекту дослідження генези та розвитку українського модернізму. Вона простудіювала фундаментальні праці вітчизняних учених: В. Агеєвої, О. Білецького, Г. Вервеса, Т. Гундорової, М. Ільницького, С. Павличко та інших.

У підрозділі 1.2 увага дослідниці акцентована на життєвій та творчій долі Миколи Вороного, його співпраці з виданнями «Житіє і слово», «Зоря», «Радикал», формуванні його естетичних смаків. Миколі Вороному – ідеологу українського модернізму – присвячено підрозділ 1.3. Охарактеризовано умовні етапи українського модернізму, детально проаналізовано погляди Миколи Вороного, який прокладав нові шляхи в українській літературі, закликаючи митців брати за взірець західноєвропейську культуру, наблизатись до «напрямів сучасних європейських літератур». Заслуговує уваги оцінка авторкою роботи найпомітнішого явища другого етапу розвитку українського модернізму літературно-мистецького об'єднання «Молода

муза», а також вихід в Києві 1909-1914 років літературно-художнього щомісячного журналу «Українська хата».

У розділі другому «Жанрово-стильові та ідейно-художні особливості лірики поета» дисерантка звертається до лірики Миколи Вороного, аналізуючи її крізь призму його світогляду, зацікавленням новітньою європейською літературою. Вдалою тут є спроба визначити жанрово-стильове новаторство Миколи Вороного, оновлення ним поетичної форми творів, композиційної будови, стилетворчих елементів. Детально досліджена авторкою роботи поетика символів, їх семантичне багатство. Заслуговує уваги спроба Світлани Осяк окреслити художні особливості та жанрові види поезії Миколи Вороного.

Розділ третій «Театрознавча, епістолярна та публіцистична спадщина Миколи Вороного» є завершальним, у якому осмислено не менш важливі складові багатогранної творчої особистості митця. Цей розділ розширює уявлення не тільки про Миколу Вороного, а насамперед про історію української літератури означеного періоду, дає можливість осмислити його як цілісне явище, без упереджених оцінок. Наголошено, що і активною театральною діяльністю Микола Вороний намагався долучити українську драматургію і театр до європейських і світових надбань, що знайшло своє відображення і в його театрознавчих студіях: «Пензлем і пером», «Режисер», «Театр і драма», «Театральне мистецтво і український театр», «Український театр у Києві».

У підрозділі 3.2 охарактеризовано письменницький епістолярій, його кореспондентів, з'ясовано особливості та форму листів письменника у формуванні його ідейно-естетичних поглядів. На чільному місці тут листи до О. Білецького, М. Грушевського, М. Коцюбинського, І. Франка та інших. Для характеристики Миколи Вороного-публіциста обрано аналіз найбільш значущих статей, у написанні яких він був не менш талановитим.

Чітко вибудувані висновки до розділів, у яких сфокусовані найвагоміші наукові результати, в загальних висновках концентруються найвагоміші наукові результати роботи.

Деякі моменти роботи вимагають роз'яснення, що загалом не впливає на загальну наукову цінність роботи:

- 1) розглядаючи цілісно і системно поетичну творчість Миколи Вороного, варто було би провести типологічні паралелі з творами західних поетів-модерністів;
- 2) поглибленню літературознавчого аналізу творів сприяв би аналіз заголовків, які є своєрідною підготовкою до сприйняття тексту;
- 3) не завжди представлена оцінна позиція дистерантки стосовно поглядів інших критиків, літературознавців, які стосуються досліджуваної проблеми;
- 4) у підрозділі 3.1 варто було би зробити детальний аналіз окремих театрознавчих праць, зокрема праці «Пензлем і пером»;
- 5) не позбавлена робота й певних стилістичних і технічних огріхів.

Попри зауваження і побажання, назагал можна сказати, що дисертація Осяк Світлани Вікторівни є актуальним, самостійним і новаторським дослідженням. Її результати науково обґрунтовані і розширяють уявлення про творчість Миколи Вороного-поета, літературознавця, театрознавця, перекладача, громадського діяча, ідеолога українського модернізму, його місце, роль у літературному контексті доби.

Основні положення й результати дисертації викладено у 7 одноосібних публікаціях фахових видань України, 1 – у закордонному виданні, 4 публікаціях апробаційного характеру.

Автореферат дисертації посутьній, він повністю розкриває її зміст.

Безсумнівним є теоретичне і практичне значення дисертації Світлани Осяк. Результати наукової праці можуть бути використані в дослідженнях з історії української літератури, при підготовці лекцій, курсових,

бакалаврських і магістерських робіт, читанні спецкурсів і спецсемінарів, присвячених творчості Миколи Вороного.

Вважаю, що дисертація на тему «Творчість Миколи Вороного в контексті модерністського дискурсу» є самостійною, методологічно й теоретично обґрунтованою працею, виконаною на належному фаховому рівні, завершеною. Вона цілком відповідає жанру кандидатської дисертації, її актуальність, наукова новизна, практичне й теоретичне значення відповідають вимогам пп. 9, 11 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України за № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 656), а її авторка Осяк Світлана Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література.

Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Н.С. Поляруш

